

Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (шести състав)

19 декември 2019 година *

„Преюдициално запитване — Защита на потребителите — Директива 2008/48/ЕО — Договори за потребителски кредити — Член 10, параграф 2 — Информация, която трябва да бъде посочена в договорите за кредит — Годишен процент на разходите — Непосочване на конкретен такъв процент — Процент, посочен като диапазон между 21,5 % и 22,4 %“

По дело C-290/19

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 267 ДФЕС от Krajský súd v Trnave (Окръжен съд Търнава, Словакия) с акт от 12 март 2019 г., постъпил в Съда на 9 април 2019 г., в рамките на производство по дело

RN

срещу

Home Credit Slovakia a.s.

СЪДЪТ (шести състав),

състоящ се от: M. Safjan, председател на състава, L. Bay Larsen и N. Jääskinen (докладчик), съдии,

генерален адвокат: M. Campos Sánchez-Bordona,

секретар: A. Calot Escobar,

предвид изложеното в писмената фаза на производството,

като има предвид становищата, представени:

- за словашкото правителство, от B. Ricziová, в качеството на представител,
- за Европейската комисия, от G. Goddin и A. Tokár, в качеството на представители,

предвид решението, взето след изслушване на генералния адвокат, делото да бъде разгледано без представяне на заключение,

постанови настоящото

* Език на производството: словашки.

Решение

- 1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на Директива 2008/48/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 23 април 2008 година относно договорите за потребителски кредити и за отмяна на Директива 87/102/ЕИО на Съвета (ОВ L 133, 2008 г., стр. 66 и поправки в ОВ L 207, 2009 г., стр. 14 и ОВ L 199, 2010 г., стр. 40), изменена с Директива 2011/90/ЕС на Комисията от 14 ноември 2011 г. (ОВ L 296, 2011 г., стр. 35) (наричана по-нататък „Директива 2008/48“).
- 2 Запитването е отправено в рамките на спор между RN, потребител, и Home Credit Slovakia a.s. (наричано по-нататък „Home Credit“) относно договор за потребителски кредит, сключен от потребителя с това кредитно дружество, в рамките на който годишният процент на разходите (наричан по-нататък „ГПР“) не е посочен като една-единствена ставка.

Правна уредба

Правото на Съюза

- 3 Съображения 9, 19 и 31 от Директива 2008/48 гласят:
 - „(9) Пълната хармонизация е необходима, за да се осигури на всички потребители в Общността високо и равностойно ниво на защита на техните интереси и за да се създаде реален вътрешен пазар. [...]
 - [...]
 - (19) За да се даде възможност на потребителите да взимат своите решения при пълно знание за фактите, те следва да получават адекватна информация относно условията и стойността на кредита и относно техните задължения, преди да бъде сключен договорът за кредит, която те могат да вземат със себе си и да обмислят. С оглед осигуряване на възможно най-пълна прозрачност и сравнимост на предложенията за сключване на договор, тази информация следва да включва по-специално годишния процент на разходите, приложим за кредита и определян по еднакъв начин навсякъде в Общността. Тъй като на този етап годишният процент на разходите може да бъде илюстриран само чрез пример, този пример следва да бъде представителен. Ето защо той следва да съответства например на средната продължителност и средния общ размер на кредита, отпускан по разглеждания вид договор за кредит, и, ако е приложимо, на закупуваната стока. При определяне на представителния пример следва да се вземе предвид и честотата на някои видове договори за кредит на даден пазар. По отношение на лихвения процент, периодичността на вноските и капитализирането на лихви кредиторите следва да използват обичайния си метод на изчисление за съответния потребителски кредит.
 - [...]
 - (31) За да се даде възможност на потребителя да познава своите права и задължения по договор за кредит, този договор следва да съдържа цялата необходима информация по ясен и кратък начин“.
- 4 Член 1 от тази директива уточнява, че тя цели да хармонизира някои аспекти на правилата на държавите членки, отнасящи се до договорите за потребителски кредит.

5 Член 3, буква и) от споменатата директива предвижда:

„За целите на настоящата директива се прилагат следните определения:

[...]

и) „[ГПР]“: означава общите разходи по кредита за потребителя, изразени като годишен процент от общия размер на кредита и, когато е приложимо, включително разходите, посочени в член 19, параграф 2“.

6 Предмет на член 4 от Директива 2008/48 е стандартната информация, която трябва да бъде включена в рекламите на договорите за кредит. Той предвижда, че всяка реклама на тези договори, в която се посочва лихвен процент или данни във връзка със стойността на кредита за потребителя, трябва да включва стандартна информация, която се посочва по ясен, кратък и забележим начин чрез представителен пример. Към тази информация по-специално се числи ГПР.

7 Член 10 („Информация, която следва да се съдържа в договорите за кредит“) от тази директива предвижда в параграф 2, буква ж):

„Договорът за кредит посочва по ясен и кратък начин:

[...]

ж) [ГПР] и общата сума, дължима от потребителя, изчислена при сключването на договора за кредит; посочват се всички допускания, използвани за изчисляването на този процент“.

8 Съгласно член 19 („Изчисляване на [ГПР]“) от посочената директива:

„1. [ГПР], който на годишна база е равен на текущата стойност на всички ангажименти (усвоявания, погасявания и разходи), бъдещи или съществуващи, договорени между кредитора и потребителя, се изчислява в съответствие с математическата формула, съдържаща се в част I от приложение I.

2. За целите на изчисляването на [ГПР] се определят общите разходи по кредита за потребителя, с изключение на сумите, дължими от потребителя за неспазване на някое от задълженията му според договора за кредит, и разходите, различни от дължимата цена за покупка на стоки или услуги, независимо дали плащането по съответната сделка се извършва в брой или чрез кредит.

Разходите за поддържане на сметка за регистриране на погасяванията и усвояванията, разходите за използване на разплащателни средства за погасяванията и усвояванията и другите разходи, свързани с платежните операции, се включват в общите разходи по кредита за потребителя, освен ако откриването на сметката не е по избор и разходите по нея са посочени ясно и отделно в договора за кредит или в друг договор, сключен с потребителя.

3. Изчисляването на [ГПР] се основава на базовото допускане, че договорът за кредит ще остане в сила за уговорения срок и че кредиторът и потребителят ще изпълнят задълженията си при спазване на условията и сроковете, предвидени в договора за кредит.

4. При договори за кредит, които съдържат клаузи, позволяващи вариране на лихвения процент, и, когато е приложимо, разходи, съдържащи се в [ГПР], но не изразими количествено към момента на изчисляването, [ГПР] се изчислява въз основа на базовото допускане, че лихвеният процент и другите разходи остават фиксирани спрямо първоначалното ниво и приложими до изтичането на договора за кредит.

5. Когато е необходимо, за изчисляване на [ГПР] могат да бъдат използвани допълнителните допускания, предвидени в приложение I.

Ако предвидените в настоящия член и в част II от приложение I допускания са недостатъчни за изчисляването на [ГПР] по еднообразен начин или вече не са адаптирани към търговската ситуация на пазара, Комисията може да определи необходимите допълнителни допускания за изчисляването на [ГПР] или да промени съществуващи такива. [...]“.

9 В част I от приложение I към Директива 2008/48 се определя базисното уравнение, с което се изчислява ГПР. Там се уточнява, че резултатът от това изчисление се изразява с точност до поне един знак след десетичната запетая. Ако една цифра след десетичната запетая е по-голяма или равна на 5, предхождащата я цифра след десетичната запетая се увеличава с едно.

10 В част II от приложение I се излагат допълнителните допускания за изчисляването на ГПР, както следва:

„а) Ако договорът за кредит предоставя на потребителя свобода на усвояване, се смята, че общата сума на кредита е усвоена незабавно и изцяло.

б) Ако договорът за кредит като цяло предоставя на потребителя свобода на усвояване, но предвижда ограничения по отношение на сумата и срока при различните начини на усвояване, сумата на кредита се смята за усвоена на най-ранната дата, предвидена в договора, и при съответните ограничения относно усвояването.

в) Ако договорът за кредит предвижда различни начини на усвояване с различни разходи или лихвени проценти, общата сума на кредита се смята за усвоена при най-високите разходи и лихвен процент, прилагани за най-обичайния механизъм за усвояване при този вид договор за кредит.

[...]

е) При договор за кредит, различен от овърдрафт и безсрочен кредит като посочените в допусканията от точки г) и д):

[...]

ii) ако датата, на която е сключен договорът за кредит, не е известна, за дата на първоначалното усвояване се смята датата, от която остава най-кратък интервал до датата, на която потребителят трябва да направи първата вноска.

[...]“.

Словашкото право

11 Zákon č. 129/2010 Z. z. o spotrebitel'ských úveroch a o iných úveroch a pôžičkách pre spotrebiteľov a o zmene a doplnení niektorých zákonov (Закон № 129/2010 за потребителския кредит и другите кредити и заеми за потребителите и за изменение на някои други закони), в приложимата му към спора по главното производство редакция, цели да транспонира Директива 2008/48 в словашкото право.

12 Член 9, параграф 2, буква j) от този закон предвижда:

„Договорът за потребителски кредит [...] съдържа следните елементи:

[...]

j) [ГПР] и общата сума, която потребителят е длъжен да изплати, изчислени към момента на сключване на договора за кредит; посочват се всички допускания, използвани за изчисляването на този [ГПР]“.

13 Член 11, параграф 1 от споменатия закон гласи:

„Отпуснатият потребителски кредит се счита за освободен от лихви и разноски, ако:

[...]

b) договорът за потребителски кредит не съдържа информацията, посочена в член 9, параграф 2, букви а)—к), г) и у).

[...]

d) договорът за потребителски кредит не посочва надлежно [ГПР] в ущърб на потребителя“.

Спорът в главното производство и преюдициалният въпрос

14 На 4 март 2013 г. RN и Home Credit сключват договор за потребителски кредит в размер на 3 359,14 EUR. В договора са посочени размерът на месечните вноски (89,02 EUR), лихвеният процент (19,62 %) и ГПР (между 21,5 % и 22,4 %). В договора също така се уточнява, че ГПР зависи от датата, на която средствата ще бъдат предоставени на разположение на RN, и че ГПР ще му бъде съобщен след тази дата.

15 В договора се уточняват и падежите на погасителните вноски по кредита и се предвижда, че първото плащане трябва да бъде направено в рамките на един месец след датата на предоставяне на средствата, а останалите вноски — на 15-о число всеки месец, както и че кредитът се погасява с 60 месечни вноски.

16 На 2 юли 2017 г. Home Credit уведомява RN, че последният е погасил изцяло кредита си, т.е. сумата от 5 291,24 EUR.

17 RN обаче предявява срещу Home Credit иск за неоснователно обогатяване, по съображение че кредитът трябвало да се счита за кредит без лихви и разноски, защото ГПР бил определен в договора не с единна ставка, а в диапазон между минимална и максимална ставка. Ето защо, като смята, че трябва да изплати само главницата по кредита, т.е. 3 359,14 EUR, RN иска да му бъде върната, поради неоснователно обогатяване, сумата от 1 932,10 EUR.

- 18 Първоинстанционният съд оставя без уважение този иск. Той по-специално приема, че кредитът, отпуснат на RN от Home Credit, е потребителски, и че договорът за този кредит съдържа всички данни, изисквани от член 9, параграф 2 от Закон № 129/2010. Той постановява също, че не е необходимо в договора ГПР да се посочва изрично с една-единствена ставка и че би било несъразмерно да се санкционира кредиторът, като кредитът се приеме за освободен от лихви и разноси само защото ГПР е посочен в диапазон между две стойности (от—до).
- 19 RN подава жалба пред запитващата юрисдикция, която от своя страна иска да се установи дали определянето на ГПР в такъв диапазон противоречи на Директива 2008/48.
- 20 Тази юрисдикция излага твърдяното от Home Credit, че договорът за кредит е бил сключен по телефона и че жалбоподателят е имал 35 дни да приеме или откаже офертата за договор за кредит. Ето защо Home Credit нямало как да посочи с точност датата на предоставяне на средствата, от която зависи ГПР.
- 21 Според запитващата юрисдикция обаче този довод изглежда неубедителен предвид допусканията, посочени в част II от приложение I към Директива 2008/48, и по-специално на предвидените в букви а), в) или е) от тази част. Тя посочва, че незнанието на датата на предоставяне на средствата не освобождава кредитора от задължението да посочи ГПР с конкретен процент с една-единствена стойност.
- 22 При тези обстоятелства Krajský súd v Trnave (Окръжен съд Търнава, Словакия) решава да спре производството и да постави на Съда следния преюдициален въпрос:

„Следва ли член 10, параграф [2], буква ж) от Директива [2008/48] да се тълкува в смисъл, че договорът за потребителски кредит отговаря на изискването, предвидено в тази разпоредба, в случай че [ГПР] е посочен в него не с точен процент, а като диапазон между две стойности (от—до)?“.

По преюдициалния въпрос

- 23 С въпроса си запитващата юрисдикция по същество иска да се установи дали член 10, параграф 2, буква ж) от Директива 2008/48 трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска в договор за потребителски кредит ГПР да бъде посочен не като една-единствена ставка, а като диапазон между минимална и максимална ставка.
- 24 Следва да се отбележи, че посочването на ГПР като диапазон между две стойности не отговаря нито на текста на множество разпоредби на Директива 2008/48, и по-специално на членове 3 и 19, нито на общия разум на тази директива. Всъщност от цитираните разпоредби следва, че ГПР трябва да бъде изразен в процент, в конкретна цифра.
- 25 Така, от една страна, член 3, буква и) от Директива 2008/48, който определя ГПР в смисъл, че той съответства на „общите разходи по кредита за потребителя, изразени като годишен процент от общия размер на кредита“, изисква да се определи конкретен процент.
- 26 От друга страна, от член 19, параграф 1 от Директива 2008/48 във връзка с част I от приложение I към нея следва, че ГПР се изчислява по математическата формула, която се съдържа в цитираното приложение и трябва да отразява с точност до един знак след десетичната запетая всички бъдещи или съществуващи ангажименти, договорени между кредитора и потребителя. В допълнение член 19, параграф 5, втора алинея посочва, че ГПР трябва да се изчислява по еднообразен начин. Както правилно отбелязва словашкото правителство в писменото си становище, спазването на тези изисквания не може да доведе до друго освен до конкретен резултат, изразен с точност до един знак след десетичната запетая.

- 27 Това тълкуване впрочем се потвърждава от целта, преследвана с Директива 2008/48, и от функцията, която изпълнява ГПР в установената с нея система.
- 28 В тази насока следва да се припомни, че Директива 2008/48 е приета с двойната цел да се осигури високо и равностойно ниво на защита на интересите на всички потребители в Европейския съюз и да се улесни изграждането на добре функциониращ вътрешен пазар на потребителски кредити (решение от 5 септември 2019 г., *Pohotovost*, C-331/18, EU:C:2019:665, т. 41 и цитираната съдебна практика). Видно от съображение 19 от споменатата директива, тя трябва да гарантира по-специално че преди сключването на договора за кредит, потребителят ще получи адекватна информация, в частност за ГПР навсякъде в Съюза, която му дава възможност да сравни тези проценти.
- 29 Съдът е имал случая да подчертае, че за потребителя ГПР е от основно значение като общ разход по кредита, който е представен под формата на процент, изчислен по единна математическа формула. Всъщност този процент позволява на потребителя да прецени от икономическа гледна точка обхвата на задължението, поето със сключването на договора за кредит (вж. в този смисъл решения от 21 април 2016 г., *Radlinger и Radlingerová*, C-377/14, EU:C:2016:283, т. 90 и цитираната съдебна практика, от 9 ноември 2016 г., *Home Credit Slovakia*, C-42/15, EU:C:2016:842, т. 66 и цитираната съдебна практика, и от 20 септември 2018 г., *EOS KSI Slovensko*, C-448/17, EU:C:2018:745, т. 64).
- 30 В този аспект задължението за информиране, залегнало в член 10, параграф 2 от Директива 2008/48, съгласно което договорът за кредит трябва да посочва ясно и кратко ГПР, допринася за постигането на целите, преследвани с тази директива (вж. в този смисъл решение от 5 септември 2019 г., *Pohotovost*, C-331/18, EU:C:2019:665, т. 42 и цитираната съдебна практика), и по-специално за високо ниво на защита на интересите на потребителите.
- 31 Налага се изводът, че ако бе допустимо в договор за кредит да се предвиди, че ГПР може да бъде посочен не като една-единствена ставка, а като диапазон между минимална и максимална ставка, критерият за яснота и краткост, определен в член 10, параграф 2 от Директива 2008/48, не би бил изпълнен. Този критерий обаче е от основно значение, за да може потребителят, както прогласява съображение 31 от тази директива, да познава своите права и задължения, възникнали от договора за кредит. Всъщност използването на такъв диапазон е възможно не само да затрудни преценката на общия разход по кредита, но и да въведе потребителя в заблуждение за реалния обхват на неговото задължение.
- 32 Необходимо е да се добави, че в тази насока е ирелевантен посоченият от запитващата юрисдикция факт, че определени данни, а именно — датата на усвояване на кредита или пък датата на сключване на договора — не са били известни на кредитора към момента, когато е представил на потребителя оферта за договора за кредит.
- 33 Всъщност Директива 2008/48 предвижда в част II от приложение I допълнителни допускания, които трябва да улеснят изчисляването на ГПР в случая, когато определена информация не е известна или по други причини е невъзможно тя да бъде определена.
- 34 Така, когато датата на усвояване на кредита не е известна, кредиторът има на разположение допълнителните допускания, предвидени по-специално в част II, букви а)–в) от приложение I към Директива 2008/48, за да изчисли с точност ГПР. Аналогично, когато датата на сключване на договора не е известна, буква е), подточка ii) от част II от приложение I към тази директива предвижда, че за дата на първоначалното усвояване се смята датата, от която остава най-кратък интервал до датата, на която потребителят трябва да направи първата вноска.

- 35 Съответно, по-специално поради посочените допускания, които трябва да улеснят еднообразното изчисляване на ГПР, няма как да се твърди, че когато подобна информация е неизвестна, определянето на ГПР с една-единствена ставка е невъзможно или прекомерно трудно.
- 36 С оглед на изложеното дотук на поставения въпрос следва да се отговори, че член 10, параграф 2, буква ж) от Директива 2008/48 трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска в договор за потребителски кредит ГПР да бъде посочен не като една-единствена ставка, а като диапазон между минимална и максимална ставка.

По съдебните разноски

- 37 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (шести състав) реши:

Член 10, параграф 2, буква ж) от Директива 2008/48/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 23 април 2008 година относно договорите за потребителски кредити и за отмяна на Директива 87/102/ЕИО на Съвета, изменена с Директива 2011/90/ЕС на Комисията от 14 ноември 2011 г., трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска в договор за потребителски кредит годишният процент на разходите да бъде посочен не като една-единствена ставка, а като диапазон между минимална и максимална ставка.

Подписи